

В. Банюк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник –канд. пед. наук, доцент І.Барановська

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. Перші естетичні почуття виникають у дітей в ранньому дитинстві. Усвідомленню дошкільнятами законів краси сприяють мамина колискова та казка, приваблива іграшка, чарівна прогулянка, захоплююча гра з сестрою чи братом. Все це відкриває малюкові красу навколишнього світу. В умовах сім'ї важливу роль відіграє естетика побуту: кімната, в якій живе дитина, речі, що її оточують, одяг. Середовище проживання та життєдіяльності має бути простим, зручним, гігієнічним, привабливим, естетичним, сприяти розвитку художнього смаку, створенню хорошого настрою.

Сім'я є першою та найбільш важливою сходинкою до входження маленької дитини у світ музики. Сім'я – це джерело освітнього досвіду дитини, культурне середовище, де вона проводить більшу частину свого життя. Ціннісні орієнтири родини у галузі мистецтва формують музичний смак дитини. Позиція сім'ї визначає успішність отримання дитиною музичної освіти.

Проблема естетичного виховання дошкільників засобами музичного мистецтва привертала увагу науковців у різні часи. І. Барановська, А. Богуш, В. Бриліна, Н. Вертлугіна, Д. Джола, К. Дубровська, К. Завалко, А. Зиміна, О. Кульчицька, Є. Печерська, С. Садовенко, Г. Шевченко, А. Щербо – це невеликий перелік дослідників, які доводили важливість формування естетичних почуттів, естетичного ставлення, естетичного смаку дошкільників. Вони вважали музику – складовою духовної культури особистості, школою почуттів, джерелом естетичної насолоди, засобом спілкування, знаряддям освіти, фактором збагачення естетичних почуттів та уявлень про світ і самих себе.

Мета статті – з'ясувати та розкрити роль сім'ї у формуванні естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Дитина, яка росте в атмосфері любові та взаєморозуміння, постійно відчуває красу і гармонію оточуючого світу. Особливо великий вплив на дітей у процесі естетичного виховання має

особистий приклад батьків. Для культурного виховання дитини важливо, щоб у сім'ї батьки читали книжки, слухали класичну музику, відвідували театр, філармонію, виставки та музеї. Для формування естетичного ставлення дітей до музичного мистецтва важливо, щоб в сім'ї любили хорошу музику, співали; щоб родина відвідувала календарні обрядові свята, брала в них участь, залучаючи до цього й своїх дітей. Особливу роль у формуванні естетичного ставлення особистості має сімейне музикування. На сучасному етапі така освітня форма цілком залежить від створення батьками умов для вільного, творчого розвитку дитини, залучення її до духовних цінностей і культурних норм [6].

Колискові пісні вважаються першими в житті малюка, вони сприймаються з магічною силою. Ритм колискових відповідає серцебиттю, ритму дихання матері і малюка, відіграє важливу роль у духовному розвитку дитини. Саме завдяки колисковим («Котику сіренький», «А ти, коте, сірий», «Рученькі-ніженьки») дитина отримує перші уявлення про навколишній світ: тварин, пташок, оточуючі предмети. Коли дитина підростає, їй співають колискові казкового змісту, в текстах яких вирішуються психологічні питання. В багатьох колискових піснях перед дитиною розвертається перспектива про його майбутню самостійність. Таким чином, колискові дають дитині уявлення про навколишній світ, знайомить з головними принципами побудови світу.

Довірливі відносини, які виникають в моменти співу колискових відіграють важливу роль для дитини не тільки раннього віку, а й упродовж її дорослішання. Слухаючи колискову, дитина починає наспівувати разом із матусею. Малюк інстинктивно прислуховується до маминого голосу, спочатку він інтонує, попадає в дві ноти, потім в три і т.д. В такі моменти дитина запам'ятовує, як працює голосовий апарат, як вірно дихати. Інколи вона не співає, тому що не розуміє як потрібно брати дихання. Спів, для дитини, важка праця [2, с. 159]. Саме тому, важливо співати разом з дитиною, адже під CD-програвач правильно володіти своїм голосовим апаратом для дитини дуже важко. Спільно музикуючи, потрібно підбирати пісні, характерні віковим особливостям дитини. Для початку слід вибирати коротенькі поспівки, поки дитина не навчиться виконувати їх чисто, наприклад:

*«Скаче жабка по доріжці, витягнувши свої ніжки;
Я маленьке слоненя, люблю гратися щодня;
Диви – диви – диви – ди»*

Не слід забувати про те, що було б просто чудово пританцювати чи акомпанувати на справжніх чи саморобних інструментах: кубики, дерев'яні

палички, пляшки з сипучими крупами. Таким чином, ритмічні рухи дають відчуття такту та метру.

Музичне мистецтво – це «школа почуттів», що формується завдяки особливій властивості музики: викликати співпереживання слухачів. Виховуючи дитину, доречно її знайомити із складними творами, цим самим відкриваючи перед нею ще один шлях збагачення музичного досвіду.

Слухати музичні твори потрібно починати з маленьких творів, уважно, вслуховуючись у кожен музичну інтонацію. Це може бути вокальна музика (музика для голосу) або інструментальна (яка виконується на різних інструментах). Вслухаючись у до звуку, варто привчати малюків чути і розрізнити динамічні відтінки музичної мови, пояснювати як вони впливають на характер та виразність музичного твору. Слухати вокальну музику легше, адже текст завжди підказує, що хотів сказати композитор, якими думками поділитися. В інструментальній музиці слів немає, але від цього вона не стає менш цікавою. Для слухання дітьми музики варто обирати твори відомих композиторів-класиків А. Вівальді, П. Чайковського, С. Прокоф'єва, Р. Шумана, В. Моцарта, О. Гречанінова та сучасних композиторів. Час від часу необхідно повертатися до прослуховування вже знайомих творів. Сухання музики має бути систематичним. Дуже корисно слухати одні й ті ж самі твори у виконанні різних солістів та колективів [4, с. 55].

Вивчаючи музичний твір, треба дати дитині відтворити його за допомогою рухів чи голосу. Хай вона підіграє у такт мелодії на будь-якому імпровізованому інструменті. Запитайте, що відчуває дитина, коли слухає музику; запропонуйте їй затанцювати під цю мелодію. Коли дитина «відчула» мелодію тілом, знайшла її у собі за допомогою фантазії та емоцій, можна розповісти дитині, як слухають музику у концертних залах.

Розглянемо способи, що мотивують дитину слухати музичні твори:

- запропонувати самостійно потанцювати або помарширувати під ритмічну музику, зробити це разом з сестричкою/братиком або з улюбленою іграшкою.;
- провести гру «На що схожа музика?» Тоді дитина спробує вгадати, що вона почула в мелодії: шум дощу, шелест листя, спів пташок. Для цієї гри підійдуть такі програмові твори: «Пори року» П. Чайковського та А. Вівальді. П'єси, які не мають певного сюжету, корисні тим, що з часом дитина зможе вгадати для них свою історію, намалювати до неї малюнок.

Улюблена музика може стати чудовим обрамленням дня, супроводжувати сон дитини, слугувати фоном для занять. Важливо не «перевантажити» дитину

музикою, не втомити дитину. Музика повинна приносити задоволення, а не перетворюватися на докучливий гамір [3, с. 26].

Поступово дитина звикає до життя під музику, що звучить ніжно, мелодійно, якісно. Дитина починає розрізняти відтінки та окрасу мелодії, її світ збагачується, а почуття – стають виразніші. Серед найпоширеніших форм музикування в сім'ї є розучування з дітьми пісень, потішок, забавлянок. Твори дитячого фольклору, вважають І. Барановська та Н. Мозгальова, віддзеркалюють спосіб музичного мислення українського народу, розвивають мовлення, музичний слух, почуття ритму та метру [1, с. 23].

З часом, коли дитина слухання музики стане потребою, І. Разон радить влаштовувати домашні концерти. Програми концертів можуть бути складатися експромтом або з раніше підготовлених номерів. Рівень концерту залежить від рівню освіченості осіб, які готують цей захід. Дітям подобається виступати в ансамблі з мамою, татом або бабусею. Саме подібні спільні виступи на сімейних заходах надають хорошу можливість для спілкування, й відчуття єдиної, цілої, дружньої сім'ї. Швидше формується естетичне ставлення до музичного мистецтва у дітей, де є можливість слухати живу музику (фортепіано, скрипка, гітара). Деякі інструменти малюки спроможні освоїти самостійно чи за допомогою дорослих у домашній умовах (сопілка, барабан, металофон). Музикування в сім'ї володіє великим розвиваючим потенціалом усього комплексу здібностей дитини: музичного слуху, ритму, пам'яті, в наслідок чого розширюється світогляд, інтелект дитини, виховується і формується художній смак, розуміння стилю, форми та змісту творів, що виконуються [6].

Працюючи над формуванням естетичного ставлення дитини до музичного мистецтва педагог має налагодити тісну співпрацю з батьками та дбати про створення розвиваючого музичного середовища як у садочку, так і у родині дитини; забезпечувати активну участь батьків у різноманітних заходах; розвивати креативні здібності батьків та дітей у спільній музичній діяльності; підвищувати рівень музично-педагогічної компетентності батьків.

Л. Луганська та І. Пирожкова виділяють два етапи у роботі вихователя з батьками щодо музичного виховання дошкільників. Перший етап – діагностичний: вивчення музичної літератури у роботі з батьками, складання проекту по роботі з батьками, індивідуальні бесіди з батьками, анкетування батьків та обробка результатів. Другий етап – практичний: музично-корекційні заняття з батьками, усні та письмові консультації з організації колекційної

роботи з дітьми в домашніх умовах; залучення батьків до свят, розваг, масових заходів [5].

У КЗ «Дошкільний навчальний заклад №26» м. Вінниці практикуються різні способи налагодження стосунків з батьками вихованців, часто використовуються такі форми роботи: усно-практичні: знайомство з сім'єю, бесіди, консультації, педагогічні хвилини, спостереження, виготовлення посібників; наочні: стенди, куточки, тематичні виставки, відкриті заняття, концерти, родинні свята. Цікавими та ефективними, на наш погляд, є «Веселі ярмарки», дискусії, диспути, на яких нагальною проблемою є проблема музичного дозвілля. Пріоритетним є залучення батьків до активної участі у спільних екскурсіях, театралізованих дійствах, вечорницях, де батьки презентують свої творчі та педагогічні доробки, демонструють власні музичні здібності. Так, у 2018 році вихователі дошкільного закладу разом з батьками взяли участь у міському конкурсі на кращу колискову та отримали диплом лауреата за композицію «Коліскова для сина».

Висновки. Формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва в умовах сім'ї займає дуже важливе значення. Сім'я є джерелом духовного, гармонійного розвитку дитини. Залучаючи малюка до музичного мистецтва (співаючи колискові, слухаючи музику, граючи на музичних інструментах та ін.) батьки займаються не просто формуванням естетичного ставлення до музики, а збагачують внутрішній світ дитини, одухотворяють його.

Література

1. Барановська І.Г., Мозгальова Н.Г. Українські народні традиції як засіб виховання дітей дошкільного віку. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. Вип. 152. РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 2017. С. 20-24
2. Бурсова С. Коліскова пісня як засіб виховання дітей першого року життя. *Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва: від традицій до інновацій* : зб. наук. статей за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 квітня 2008 року. Полтава, 2008. С. 159-163.
3. Ватаманюк Г. Роль родини в музичному вихованні дітей. *Палітра педагога*. 2009. № 3. С. 26-31.
4. Верстюк А. Музика – помічник у вихованні дітей. *Обдарована дитина*. 2009. № 4. С. 55-60.
5. Луганська Л.М., Пирожкова І.В. Формування духовної культури та творчого потенціалу дошкільника засобами музичного мистецтва. *Обдарована дитина*. 2010. № 8. С. 53-58.
6. Разон І.В. Сімейне музикування в контексті проблем сучасного музично-освітнього процесу URL: <http://bezref.in.ua/razon-i-v-simejne-muzikuvannya-v-konteksti-problem-suchasnogo.html>